

ZAHODNA EVROPA V ČASU OD 10. DO 12. STOLETJA

Uvod

Padec rimskega imperija povzroči nemire v 5 st., zaostalost Evrope in razdrobljenost državne oblasti. Fevdalci vladajo na svojih strnjenih posestih, kjer živijo tudi vazali (zavezani s prisego pokorščine). Njihov položaj postane deden zato vladajo neodvisno, posledica tega pa je, da se osrednji vladarji začnejo boriti s fevdalno anarhijo.

Anglija

Naselitve germanov privedejo do številnih neodvisnih kraljestev, kjer ni osrednje oblasti. Najpomembnejše je bilo kraljestvo Wessex (10.st.). Sledila je borba 'združene Anglije' proti Dancem. V 11.st. Danci pod Knutom (1018-1035) premagajo Angleže. Knut postane angleški kralj (predčasno že kralj Švedske in Norveške), vendar se njegova kraljevina ne ohrani dolgo. Leta 1066 Viljem Osvajalec zavzame Anglijo. Odločilna bitka v Hastingsu (grofija Sussex), konjenica proti Anglosasom pod vodstvom Harolda. Po porazu Anglosasov so bili odstavljene njihovi teritorialni knezi. Kralj prepereči, da bi plemstvo dobilo kraljeve pravice, zaplenjeno zemljo vrača razdrobljeno po grofija in s tem prepereči nastanek mogočnih kneževin, ohrani staro anglosaško vojsko svobodnih kmetov, opira se na viteze, cerkve, mesta, ki želijo močno osrednjo oblast.

Francija

V obdobju od 9. in 11.st. je bila Francija močno politično razdrobljena. Sestavljala jo je vrsta neodvisnih, samostojnih grofij in vojvodin. Vladarji teh pokrajin so se čutili neodvisne od kralja, zato so bili poskusi obnovitve enotnega frankovskega cesarstva neuspešni. Leta 987 je dinastija Karolingov prenehala obstajati. Prestol zavzame Hugo Capet, četnik dinastije Kapetingov, ki so imeli dedno posest na ozemlju ob Seni in Loari (Pariz in Orleans). Ostala Francija je bila razdeljena na številna manjša in večja pokrajinska gospostva (grofije Flandrijo, Šampanijo, Turingijo, vojvodstva Normandijo, Bretanijo, Akvitanijo, Gaskonijo);ki so jim neodvisno od kralja vladali samostojni fevdalci. Ti so imeli vladna pooblastila. Kovali so denar, zbirali čete in gradili gradove. Nekatere pokrajine se zaradi velike oddaljenosti od Pariza niso ozirale na Kapetniške vladarje.

V drugi polovici 12.st. so francoski kralji dobili močne nasprotnike v angleških kraljih iz roda Plantagent. Henrik II. (1154-1189) si je s poroko in dediščino pridobil obsežna območja v zahodnem delu Francije od Normandije do Akvitanije, kar je zagotovilo Angleško moč v Franciji. Od leta 1202 do leta 1206 je trajala francosko- angleška vojna. Angleški kralj Ivan Brez zemlje je moral prepustiti francosko posest (Angliji je poleg Akvitanije ostala le še Gaskonija).

Na začetku 12.st. je Ludvik VI. (1108-1137) pokoril uporne fevdalce na kraljevi posesti in s tem okrepil osrednjo oblast. Njegov vnuk Filip II. Avgust (1180-1223) je še bolj utrdil moč oblasti, saj je z učinkovito prenovo oprave nakopičil bogastvo, kar je omogočilo, da je vsilil svojo oblast velikim fevdnim vazalom, ki so bili tako rekoč neodvisni. Močno je razširil tudi območja kraljeve oblasti in leta 1214 premagal Angleže. Zagotovljena je bila oblast nad dednim posestvom Kapetingov in novo pridobljenimi območji Anžujškega kraljestva. Utrjevanje Francoske krone se sovpada z gospodarskim razmahom Francije. Povečal se je obseg obdelovalnih površin (kar je omogočilo povečanje št. prebivalcev po vsej Evropi), širila se je trgovina z daljnimi kraji, razmahnilo so se tud sejmi. Čas rasti mest so Kapetingi spodbujali s podeljevanjem imunitete in privilegijev. Mesta so postala vse bolj učinkovita

protiutež proti velikim fevdalnim gospodom in zaradi davkov, ki so jim bili naloženi so mesta prispevala k finančni in s tem tudi politični krepitvi Francoske kraljeve oblasti. Poleg spretne politike kraljev so k združitvi Francije močno prispevale novoustanovljene šole in univerze, ustanavljanje novih meniških redov, udeležba Francije na križarskih pohodih in rast mest.

Kapetingi

Vladali so do leta 1328 in v času njihovega vladanja Francija postane notranje povezana država. Imeli so razširjen vpliv na ozemlja kjer so gospodarili Angleži (čas notranje razklanosti francoskega plemstva). Svoj ugled so gradili na povezanosti s cerkvijo in tudi meščanstvo cvetočih francoskih mest jih je podpiralo (imeli so prednost trgovine, zagotovljen mir in bili so brez fevdalnih spopadov).

Normani

8.-11.st. Vikingi, pomorščaki in osvajalci, ki so plenili in trgovali po vsej Evropi in Skandinaviji. Na svojih pohodih so ustanovili več držav, med drugim Sicilijo (žitnica iz Afrike, odlično naravno pristanišče). Tam so Normanski kralji podedovali bizantinsko upravo, kar je omogočilo, da je Sicilija v 12.st. izstopala kot kraljestvo z najbolj razvito nadvlado v latinskem krščanstvu.

Za kralja se je oklical Roger II. (leta 1130), ki je podedoval vse nekdanje državne dohodke. Z denarjem je plačeval svoje muslimanske najemniške vojake s katerimi je strl upor Normanskih baronov južne Italije V 12.st. so se posesti Normanov v južni Italiji in Siciliji združile v Sicilsko kraljestvo ali kraljestvo dveh Sicilij.

Anžusko kraljestvo

Zasnoval ga je Henrik II. Kot dediščina po materini strani je obsegalo Anglijo in Normandijo s fevdalno pravico do Bretanije. Po očetovi strani Anžu, Marine, Tournaine.. Po poroki z Elonore (ločena žena Ludvika VII. Francoskega) pa še Poitou in Akvitanijo z Gaskonijo.

Ivan Brez zemlje (1167-1216)

Angleški kralj od leta 1199-1216 in najmlajši sin Henrika II. Nasledil je brata Riharda ter izrinil princa Arturja Bretanskega. Imenovali so ga Ivan Brez zemlje, ker v nasprotju z bratom ni prejel posesti od očeta.

POLJSKO-LITOVSKI PROSTOR

Na poljske razmere so zelo močno vplivali močni sosedje, kot sta bili recimo Nemško cesarstvo in Češka. Knez Boleslav 3 Krivousti, je odbil več nemških vpadov in zagotovil poljski neodvisnost. Vendar pa je z oporoko Poljsko razdelil med svoje sinov na več kneževin, kar je omogočilo ponoven vpliv Nemcev. Vpliv nemškega cesarstva je narasel predvsem z ustanovitvjo Nemškega viteškega reda na Baltiku, ki je osvajal ozemlja Poljske. Obnovitvena doba pa se je začela, ko je Poljsko plemstvo začelo delovati državotvorno in ni več mislilo zgolj na lastne interese.

Litovska kneževina je takrat segala po ozemlju današnjih baltskih držav. Prebivalstvo pa je bilo večinoma neslovansko. Kneževini je vladal Jagelo, ki se je poročil s poljsko kraljico Jadvigo in nastala je poljsko-litovska zveza. Nova država je leta 1410 pri Grunwaldu premagala nemški viteški red in začel se je njen razcvet.

RUSKE KNEŽEVINE IN MONGOLSKA NADOBLAST

Na ozemlju današnje Rusije so se v 11 in 12 stoletju izoblikovale številne kneževine. A z jugovzhoda so prišli Mongoli, ki so uničili najprej Kijevsko državo ter skoraj celotno rusko območje priključili Zlati Hordi. Vse kneževine so morale Mongolom plačevati tribut. Rusi so pod zlato hordo ostali skoraj 240 let, kar je prineslo veliko nazadovanje.

Postopno osvoboditev izpod Mongolov je začela Moskovska kneževina. Dimitrij Donski je leta 1380 krepko porazil Mongole, do popolne ruske osvoboditve pa je prišlo šele leta 1462.

DANSKA IN SKANDINAVSKI POLTOTOK

Območje Danske in večji del Skandinavskega polotoka se je skupaj z Anglijo konec 10. Stoletja združilo v Knutovem kraljestvu. Ker pa ni Knut ustvaril trajnejše oblasti, je njegova zveza po njegovi smrti razpadla na samostojna kraljestva Dansko, Švedsko in Norveško.